

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Το είδος αυτό της κινηματογραφικής τέχνης απαιτεί κυρίως έρευνα σε βάθος, μεγάλη προετοιμασία και οργανωτικές ικανότητες.

Γνωρίζοντας τις βασικές αρχές σεναριογραφίας, το πρώτο μας βήμα είναι να διαλέξουμε το θέμα μας. Θέλουμε ένα «βιογραφικό» ντοκιμαντέρ μιας προσωπικότητας που μας εντυπωσιάζει; Μια ταινία κοινωνικού ζητήματος; Να καταγράψουμε ένα συγκεκριμένο event, όπως π.χ. ένα ιδιαίτερο φεστιβάλ; Να ασχοληθούμε με ένα αρχαιολογικό εύρημα; Με ένα ιστορικό γεγονός; Με τη λαογραφία ενός τόπου; Και πολλά άλλα θέματα που θα μας ενδιέφεραν.

Δεύτερο βήμα και σημαντικότερο είναι η έρευνα γύρω από το θέμα που έχουμε διαλέξει, η οποία μπορεί να διαρκέσει ιδιαίτερα μεγάλο χρονικό διάστημα. Έρευνα στα αρχεία, διάβασμα, ξημεροβραδιάσματα στις βιβλιοθήκες, σε αρχεία και στο διαδίκτυο, μελέτη βιβλίων, εντοπισμός των κατάλληλων ανθρώπων που μπορούν να μας διαφωτίσουν στο θέμα μας. Πριν πάρουμε την κάμερα στα χέρια μας οφείλουμε να έχουμε ερευνήσει ώστε να γνωρίζουμε όσα περισσότερα μπορούμε και να κάνουμε στους συνεντευξιαζόμενούς μας τις κατάλληλες ερωτήσεις.

Σχετικά με τις συνεντεύξεις και τους ανθρώπους που θα μιλήσουν μπροστά στον φακό μας αναζητάμε τους κατάλληλους. Αν π.χ. ετοιμάζουμε μία ταινία αρχαιολογικού θέματος αναζητάμε αρχαιολόγους που έχουν και τη μεγαλύτερη γνώση και πείρα στο χώρο. Αν γυρίζουμε μια βιογραφία, αναζητάμε συγγενείς, συνεργάτες, τους πιο κοντινούς ανθρώπους με την προσωπικότητα που ασχολούμαστε.

Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας θα καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό τα όσα είναι εφικτό να γυρίσουμε. Σ' αυτό το στάδιο (τρίτο βήμα) χρειαζόμαστε ένα φύλλο χαρτί που θα γράψουμε τις «σκηνές» του ντοκιμαντέρ με την σειρά ώστε να ξέρουμε βήμα-βήμα τι επιζητούμε στα γυρίσματά μας. Για παράδειγμα, βοηθά να ξέρουμε αν ετοιμάζουμε ένα ντοκιμαντέρ για μια παλιά ηθοποιό ότι η ταινία μας θα ξεκινά με μια σκηνή από ταινία της ηθοποιού, στην συνέχεια θα ακολουθεί συνέντευξη με την κόρη της, στην συνέχεια από εν ζωή παλιούς ηθοποιούς που συνεργάστηκαν μαζί της, στην συνέχεια ξανά πλάνα ταινίας της, φωτογραφίες της από το αρχείο, πλάνα αρχείου από προσωπικές της στιγμές και άλλα.

Στο τέταρτο βήμα πάμε να πραγματοποιήσουμε τις συνεντεύξεις μας. Σ' αυτό το στάδιο οι κατάλληλες ερωτήσεις -οι οποίες θα προκύψουν από την έρευνά μας- έχουν πολύ μεγάλη σημασία. Προσοχή μόνο στον κίνδυνο του «απαντημένου ερωτήματος». Κάποιοι δηλαδή κάνουν ντοκιμαντέρ στο οποίο αντί να θέτουν ένα

ερώτημα, δίνουν την απάντηση που είχαν προσχεδιάσει από την αρχή. Αν για παράδειγμα κάνουμε ένα ντοκιμαντέρ για την κρίση και έχουμε αποφασίσει από πριν ότι θα βγει ένας λίβελλος εναντίον του ΔΝΤ, των Γερμανών κ.λπ. κ.λπ., δεν έχει και πολύ νόημα να κάνουμε το ντοκιμαντέρ ή τις συνεντεύξεις, γιατί στην ουσία δεν θα αναζητάμε την γνώμη των συνεντευξιζόμενων, αλλά απλώς την επιβεβαίωση όλων όσων εμείς θέλουμε να πούμε. Φυσικά γίνεται κι αυτό, υπό την έννοια της καταγραφής της αντικειμενικής πραγματικότητας, αλλά κατά πόσο όμως μπορεί να οριστεί ως ντοκιμαντέρ; Γι αυτό λοιπόν, προκειμένου να αποφύγουμε τον κίνδυνο, φροντίζουμε οι «καλεσμένοι» μας να καλύπτουν σφαιρικά το ζήτημα, να προέρχονται από πολλούς και διαφορετικούς χώρους και από όλες τις πλευρές τις οποίες αφορά το θέμα μας. Επίσης, όταν κάνουμε ερώτηση στον «καλεσμένο» μας του ζητάμε να επαναλάβει στην αρχή της απάντησής του την ερώτησή μας, έτσι ώστε στο μοντάζ να μη βρεθούμε μπροστά στο πρόβλημα της «ανώμαλης» μετάβασης με απαντήσεις τις οποίες το κοινό δεν θα αντιλαμβάνεται σε τι ακριβώς απαντούν.

Το οπτικό υλικό του ντοκιμαντέρ (πέμπτο βήμα), εκτός των συνεντεύξεων, είναι εξαιρετικά χρήσιμο για δύο λόγους. Πρώτον, δίνει κινηματογραφική οπτική στο τελικό αποτέλεσμα και δεύτερον, χρησιμοποιείται σαν σφήνα όσο μιλούν οι συνεντευξιζόμενοι για να «ξεκουράζεται» το μάτι του θεατή και να μη βλέπει συνεχώς ένα πρόσωπο να μιλά. Η σημασία αυτού του υλικού θα φανεί ιδιαίτερα στο στάδιο του μοντάζ. Γι αυτό όσο περισσότερο υλικό έχουμε τόσο το καλύτερο.

Το σενάριο του ντοκιμαντέρ, το οποίο μπορεί να γράφεται και κατά τη διάρκεια της έρευνας ή των γυρισμάτων ή και του μοντάζ ακόμα, είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό κείμενο, αφού θα πρέπει να τραβήξει το ενδιαφέρον και την προσοχή του θεατή για να τον κερδίσει και να μην «παρατήσει» γρήγορα τη θέαση. Χρειάζεται φειδώ στο λόγο και να εστιάζουμε όσο μπορούμε στο να παρουσιάσουμε πράγματα μέσω της εικόνας. Προσοχή μόνο στο σπηκάζ του σεναρίου. Είναι καλύτερα να γίνεται σε στούντιο ήχου από οποιονδήποτε έχει καλή χροιά φωνής και σωστή άρθρωση.

Συμβουλή! Πριν βγάλετε την ταινία σας στη δημοσιότητα ζητείστε τη γνώμη ανθρώπων που εκτιμάτε, ανεξάρτητα αν έχουν ή όχι κινηματογραφικές γνώσεις. Είναι πολύ πιθανόν να δουν λάθη, ασάφειες, περιττές σκηνές – που μέσα σε αυτόν τον όγκο δουλειάς εσείς δεν παρατηρήσατε – κι έτσι να βελτιωθεί το αποτέλεσμα.

Καλή επιτυχία!

Έλενα Καλογρίδου